

Inimloomade käitumisest

Eestis on päevasõnadeks kodanikuühiskond ja osalusdemokraatia. Meil on paar aastat tagasi vastuvõetud Eesti Kodanikuühiskonna Arengu Kontseptsioon ning meil on tuhandeid kõikvõimalikke mittetulundusühinguid, sihtasutusi jm kolmanda sektori esindajaid. Kõik justkui toimiks ning ka riik oleks nagu kodanikuühenduste arvamusel huvitat. Tegelikult... Tegelikult on paljudel juhtudel nagu ühes anekdoodis osalusdemokraatia kohta: Osalusdemokraatia on see, kui poliitikud lähevad rahva ette ja ütlevad, et vaadake, meil selline probleem, mida teha? Rahvas arutab, mõtleb ning annab poliitikutele nõu. Seejärel lähevad poliitikud tagasi ning teevad ikka nii, nagu alguses plaanisid. Ja kõik on rahul, nii rahvas kellelt küsiti kui poliitikud, kes said mängida osalusdemokraatiat.

Õiguskantsler Allar Jõks tunnistabki meie seekordses intervjuus, et kodanikuühiskonda tunnustatakse meil valitsejate tasandil sõnades, mitte tegudes. Sellele viitavad nii põlisrakondade üksmeelne soov muuta olematuks valimisliidud kui ka riigipoolne pelgalt formaalne suhtlemine kodanikeühendustega. Et kui just peab, siis me küsime nende arvamust, kuid ega see meid eriti ei huvita.

Meie toimetuse meelest on Eestis viimasel ajal palju märke, et Eesti kodanikuühiskonna mudel hakkab pigem sarnanema ülaltoodud kodanike ja riigi vahelisele teatrietendusele. Ainuke mure on selles, et igavat teatrit pole vaja ei näitlejatele ega publikule. Pigem juba istuda kodus ning lasta telekal meelt lahutada.

Agar Roheline Värav ja kodanikuühiskond? Siinkohal on paslik jätkata Keenia naise, miljonite puude istutaja ning möödunud aasta Nobeli rahupreemia laureaadi Wangari Maathai 20. detsembril peetud tänukõne sõnadega: «Selle aasta auhinaga on Norra Nobeli komitee pannud maailma ette üliolulise teema – keskkonna seose demokraatia ja rahu. Ma olen neile kaugelevaldamise eest sügavalt tänulik. Säästva arengu, rahu ja demokraatia jagamata idee on tulnud, et jääda.»

Tõesti, on ju inimenegi üks oma-moodi loom ning paljud keskkonnaprobleemid peegeldavad pigem selle imetajaliigi raskusi ühiselu mõistlikul korraldamisel.

Sander Silm
peatoimetaja

Toomas Trapido
vastutav väljaandja



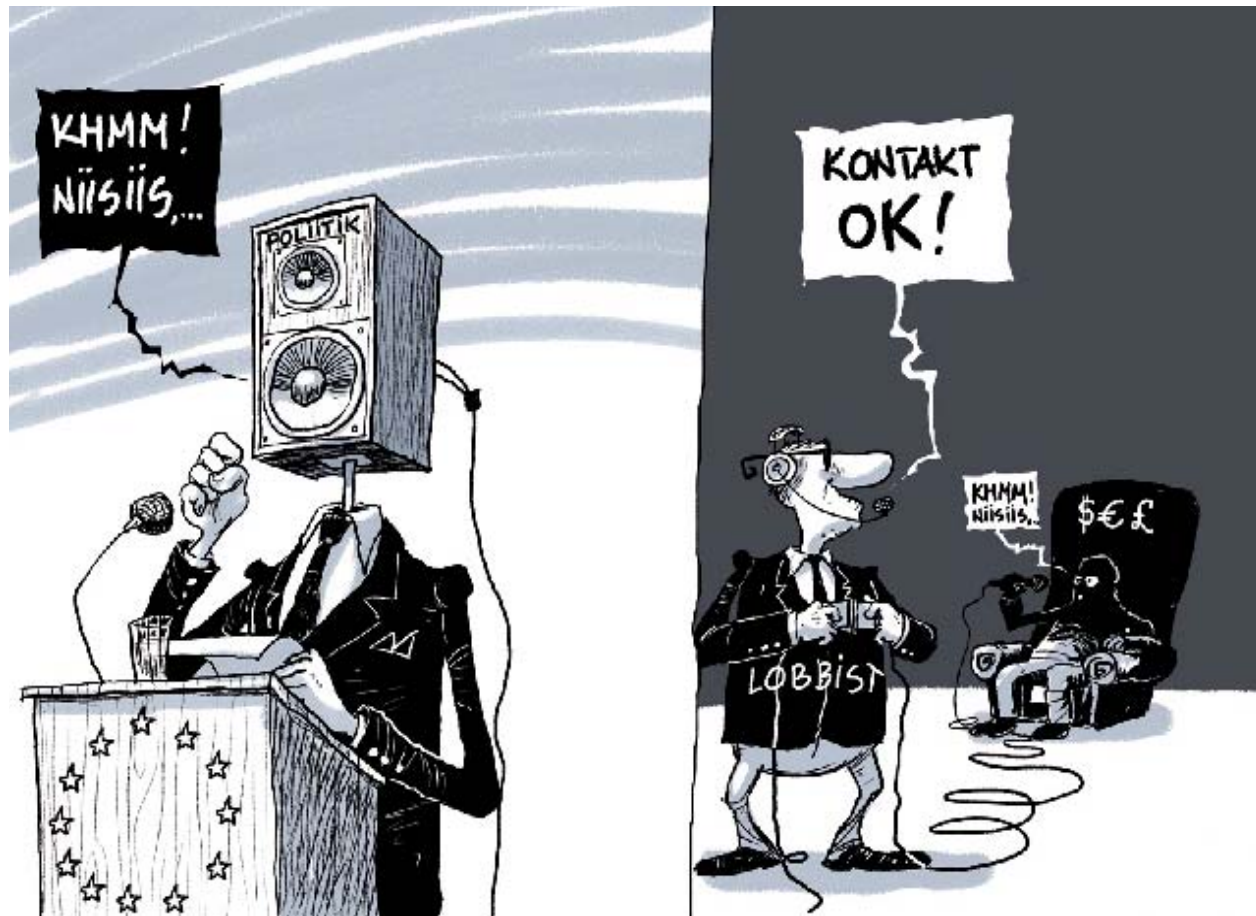
kõva sõna



«Me ei pea loogiliseks, et mingi poliitiliselt või rahaliselt ambitsioonikas seltskond soovib selle (keskkonnateema - *toim*) monopoliseerida.»

Rahvaliidu esimees Villu Reiljan põhjustest, miks Rahvaliit hakkab enne valimisi rohetama. (EPL, 6.01.2005).

Joonistus: Moritz



Lobistid mõjutavad meie elu rohkem kui arvata oskame

Brüsselis, kuhu EL-i kodanikud on valinud 732 parlamendisaadikut ning kus töötab 4200 ametnikku, kus asuvad Euroopa Komisjon 25 voliniku ja 18 000 ametnikuga ning liikmesriikide esindused, tegutseb veel üks töökas kollektiiv – 15 000 lobisti.

Üsna õigustatult võib öelda, et demokraatia on kujunemas lobikraatiaks ning juba ammu on tuntav erinevate lobirühmade üha suurenev surve EL-i seadusandluse kujundamisele. Tööstuse esindajad põhjendavad seda püüdega püsida rahvusvahelises konkurents, suurendada innovaatsilisust ning vähendada tööpuudust. Valitsusvälised organisatsioonid rõhuvad aga vajadusele kaitsta avalikkuse huve, õigusele elada puhtas keskkonnas.

Lobist on siis nn. tagatrepipoliitika ajaja, äri- ja kolmanda sektori huvigruppide esindaja. Kuid siinkohal üks oluline võrdlusmoment – Euroopa Parlamendi hoonesse on sissepääsuloa saanud ligi 5000 lobisti, kellest vaid kuuendik pole tööstuse esindajad. Sealjuures kurdavad tööstuse esindajad, et kohiti parlamenditöö jälgimiseks hakkab nappima.

Ülevaade lobistide maailmast nõrk

Nii parlamendisaadikud kui ka

lobistid on teatud mõttes järelvalve all, osasid neist jälgivad Euroopa Liidu ametnikud, teisi valitsusvälised organisatsioonid ning kolmanda sektori äri- ja ametnike töö paremini mõistetav oleks, on ohtralt välja antud kõikvõimalikke voldikuid ja buklette. Lobistide tegevusest on aga palju keerulisem mingit ülevaadet saada. Siiski andis Hollandi organisatsioon Corporate Europe Observatory (Ühendatud Euroopa Vaatlusjaam) novembris välja teejuhi «Tagatrepipi planeet. Brüssel – planeet Euroopa Liidus», mis annab ülevaate Brüsseli lobigruppide strateegiast ja tegevusest.

Lugejal jääb vaid analüüsida, kuidas ja kelle huvides sünnivad otsused – kas Europarlamendi saadikute hääletusel osalenute valikute või hoopis lobistide töö tulemusena.

Ühe markantsema näitena võib siinkohal ära tuua Euroopa äri- ja tööstusliku esindava Euroopa Tööstuste Ümarlause juhitud kampaania, mille eesmärk oli seada EL-i üheks peamiseks eesmärgiks Euroopa ettevõtjate püsimine rahvusvahelises konkurents. Vastavad seisukohad said keskseks osaks ka EL-i poolt 2000. aastal vastu võetud Lissaboni strateegias. Kahtlemata on majanduse areng oluline, kuid ärevusttekitav on asjaolu, et EL-i sea-



Üsna õigustatult võib öelda, et demokraatia on kujunemas lobikraatiaks.



Jüri-Jott Salm
ELF-i tegevjuht

dusandluse kujundamisel hinnati eelkõige tehtavate otsuste majanduslikku kasu ning vaadati üle Kyoto leppega seotud suunad.

Senini on EL-i seadusandlus tagatrepipoliitikute ja lobistide suhtes üsna nõrk ja nende tegevus hoomamatu, seda nii lobitööle kulutatud summade, lobitöö tellijate kui elluviijate osas. Kuid see teave on oluline nii otsustetegijatele, kellele avaldatakse survet mitmete huvigruppide poolt, kui ka avalikkusele, kelle igapäevaelu seadusandjad raamidesse üritavad säädida. See tõttu leiabki Ühendatud Euroopa Vaatlusjaam (ÜEV), et PR-firmad ja lobigrupid peavad avalikustama nii teemasid, mille kallal töötatakse kui ka klientide nimesid ja eelarve. See annaks otsuselangetajatele võimaluse aduda, kes neid ja nende kolleegide tagatreppidel püüdnud on, samuti võimaldab see meedial olla järelevaataja rollis ja kajastada objektiivsemalt huvigruppide eesmärgid ning organiseeritavaid kampaaniaid. Omakorda annab see ka pädeva teabe kolmandale sektorile kaasaraakimisel ja avalikkuse kaasamisel.

VVO-d nõuavad selgust lobistide tegevuses

Ameerika Ühendriikides võeti tagatrepipoliitikast parema ülevaate saamiseks 1995. aastal vastu seadus, mille kohaselt on vastava tegevusega seotud firmad kohustatud teada andma igast kliendist, kui arve kliendile ületab 5500 USD. Samuti peavad sealsed lobifirmad aru andma käsitletavate teemade ja klientide kohta.

Euroopa Komisjoni president Jose Manuel Barroso lükkas ÜEV poolt koostatud ja 50 valitsusvälise organisatsiooni poolt toetuse saanud ettepaneku analoogsed seadusandluse väljatöötamiseks resoluutselt tagasi. Samuti reageerisid negatiivselt tööstuse lobigruppide ühendused.

Eesti Keskkonnanühenduste Koja detsembrikuusel külastusreisil Brüsselisse tutvustasime teemat ka Siim Kallasele, kelle tööülesannete hulka Euroopa Komisjoni volinikuna kuuluvad Euroopa Liidu ametnikkonna töökorraldusega seonduvad teemad. Nende kujundamisel on oluline, et toimuv oleks selge ja kodanikkonnale võimalikult läbinähtav - nii vältida ka hiljaaegu lahvatanud eurosaadikute palgaskandaale.

Huvilised saavad aga teejuhti tagatrepipoliitikute maailmas kulgemiseks lugeda ÜEV kodulehel www.corporateeurope.org.

Ainulaadseid ristipuid ähvardab sae ette jäämine

Ülle Harju,
Uma Leht

Võrumaa surnurong teeb enne kalmistule jõudmist peatuse küla «ristimetsakeses». Puu, enamasti männi sisse lõigatakse rist. See puu, «ristipettäi», on nüüd manalateele läinud Juhani või Leida hingepuu, mille maharaiujat tabab suur õnnetus.

«See komme on ainulaadne terves maailmas, aga paraku jääb üha enam ristipuid saele ette,» nendib folklorist Marju Torp-Kõivupuu, kes on kirjutanud Võrumaa matusekommetest raamatu. Täna on ristipuude-komme alles veel vaid Kagu-Eestis, mujal Eestis, Lätis, Leedus ja Soomes on see juba hääbunud. Ristipuid või ristipuudega metsatukki leidub praegu ajaloolisel Võrumaal Hargla, Rõuge, Urvasste, Vahtsõliina, Röpina, Põlva ja Kanepi kihelkonnas.

Marju kodukandis, Saru lauatehase juures on Võru-Valga maantee äär kolme-nelja kilomeetri ulatuses ristipuid täis. Puid, kuhu inimesed on oma kadunud lähedastele hingeristi lõiganud, on kõvasti üle saja.

«Ma võin nimega ütelda, kes kõik seal on,» kinnitab Marju Torp-Kõivupuu. «Mamma, papa, kõik emapoolsed sugulased. Mu poeg küsis, et ema, kas sa ka tahad, et sulle rist puu sisse lõigatakse? Aga ei tea, kas selle aja peale on enam kuhugi lõigata.»

Kui mõnel pool, näiteks Rõuge kandis, lõigatakse ühe puu sisse mitme kadunu ristid, siis Sarus on igale hingele oma puu. Kohalikud räägivad, et vana kombe kohaselt tehakse nooremalt surnud inimese rist peenema, vanema inimese puhul jämedama puu sisse.

Ristipuid sael jalus

Võrumaal on juba mitmel korral juhtunud, et metsafirma oli suures tööhoos saekaatriisse sõidutanud ka ristipuid. Ajalooks on saanud ristimetsatukki Rõuge-Sänna tee ääres ja Valgepalu koos ristipuudega Suukülas

Põlva-Partsi vahel.

Metsafirmad reeglina rahvakommetest ei huvitu ja kuna ristipuid pole muinsuskaitse all, siis ei riku nad puud maha võttes ühtegi Eesti Vabariigi seadust.

RMK kümne aasta metsamajanduskavas on määratud mahavõtmisele mitmed ristipuudega metsatukad. Kuid RMK Kagu piirkond on ristipuude probleemiga kursis ja tänu metsaülemate teadlikkusele sihilikult neid puud maha ei võeta. Tervet lanki siiski ristipuude pärast alles ei jäeta.

Kui aga üksikute püstiste puude ümber on turritavate kändudega raiesmik ja ristipuid on jäetud vaid seemnepuudeks, siis pole inimestel enam kuhugi uusi riste teha ja sealkandis hakkab komme hääbuma. Selline oht on Saru lauavabriku juures ja Kanepi lähedal Lajavangu - Koigera vahel.

«Siis jäävad ristipuid vaid mälestusmärkideks, elav kultuur kaob,» leiab Marju Torp-Kõivupuu.

Nii Torp-Kõivupuu kui mitmed metsaülemad leiavad, et ristipuid peaks kaitse alla võtma ja metsas kuidagi ära tähistama, muidu jääb ikkagi oht, et neid ei panda tähele ja mõni metsatöeline lööb sae sisse.

Jõudu ei jätku

Kohalikud muinsuskaitsejad suhtuvad ristipuude kaitse alla võtmisse pooldavalt. Põlva maakonna muinsuskaitseinspektor Viktor Lõhmus tunnistab aga, et kohalik inspektor ei saa üksinda probleemi lahendada, oleks vaja vastavat komisjoni ja ekspertiisi. Praegu puudub muinsuskaitsejatel isegi kaart ristipuude ja metsade asukohtast.

«Hiite ja teiste kultuuripärandi looduslike vormide, sealhulgas ristipuude kaitse on väga keeruline valdkond,» nendib Muinsuskaitseameti peadirektori kohusetäitja Agne Trummal. «Mõisapargid, hiied, ristimetsad on elavad organismid ja pidevas muutumises. Loomulikult on neid võimalik kaitsta, aga kuna see on interdistsiplinaar-



Võrumaal võib ristipuid veel näha Saru lauatehase lähedal. Foto: Ülle Harju

ne valdkond, peaks seda tegema koostöös keskkonnakaitsega.»

Agne Trummal märgib, et Muinsuskaitseametil ei jätku ressursse tähistamiseks isegi kõiki juba muinsuskaitse all olevaid objekte, kõnelemata uute objektide haaramisest. «Nõukogude aeg ja veel enam 90-ndate varakapitalism olid muinsusväärtustele väga hullud ajad ja siis sai selles hirmus meeletult objekte muinsuskaitse alla võetud,» tunnistab ta. «Palju rohkem, kui meie jõud üle käib.»

Trummali sõnul pole ka paljalt sildist «muinsuskaitse all» väga palju abi, kui ühiskonna suhtumine ei muutu ajaloopärandit väärtustavamaks.

«Skandinaaviast ei tuleks kõne allagi, et röövraidega tõmmataks maha metsatukk, millel on vähegi mingi muu tähendus kui palmimaterjal,» ütleb ta. «Inimesi tuleb kasvatada, et on asju, mida lihtsalt ei tehta.»

Et maausulised on ajakirjanduses teravalt üles kergitanud hiite kaitsmise probleemi, siis tuleb juba veebruaris kokku riiklik töögrupp, mis hakkab kultuuripärandi looduslike vormide kaitsmist arutama. Oma sõna saavad öelda kõik nende pärast muret tundvad inimesed. Agne Trummali sõnul saavad asjast huvitatud inimesed töögrupi kohta täpsemat infot muinsuskaitseametist.

Mis on ristipuu?

Marju Torp-Kõivupuu,
folklorist

Ristipuu (ka ristikuusk, ristimänd, ristipettäi, ristikuusk) all mõistetakse (rist)tee ääres või ristimetsas kasvavat suuremat puud, mille tüvesse matuselised (tavaliselt lähimad meessoost sugulased, ristipojad) teel matusepaika risti lõikavad. Mõnel pool (nt. Hargla, Rõuge, Kambja ja Põlva kihelkonnas) pakutakse sealjuures matuseliste rituaalne pitsi alkoholi ja võimaluse korral ka suupistet.

Ristipuude fenomenis on konserveerunud ürgvanad kosmopoliitsed arusaamad siirdhingest ja puust kui hinge asupaigast. Tõenäoliselt tulebki selle traditsiooni algupära otsida eelkristlikust animistlikust perioodist, kus surnute hauatagust elu kujutleti varasema elu jätkuna selles metsas, kuhu laibad jäeti või hilisemal ajal ka maeti. Metsa, kuhu maeti esivanemad, hakati pidama pühaks.

Pühad hiied on seega algselt olnud ilmselt matusepaigad ja uskumuse kohaselt elasid hiiepuudes lahkunute hinged edasi. Traditsioonilistes kultuurides usuti lahkunu hinge siirdumist looduslikku esemesse (puusse, kivisse, allikasse), mida peeti pühaks. Seeläbi said need loodusobjektid erilise jõu, neile omistati arstimisvõimet, nad võisid liikuda kohast kohta, neile toodi ohvriande.

Surnutekultuse muutudes tekkis kujutelm väljaspool surnukeha elavast hingest, kes mõningatel juhtudel võis olla pahatahtlik (eriliselt surnud inimese hing, nõia hing), ajapikku hakati kartma halba kõigilt surnutelt.

Rohelist Väravat toetab



Inimesesest ja hundist

Sven Žacek,
harrastusfotograaf

Inimese ja hundi suhe on alati erinev olnud. On ju hunt peetud inimese otseks konkurendiks saagijahil. Tihti peale on ta meist osavamgi jahimees ja nupukam metsasell. Ilmselt see inimest häiriski, et metsas keegi veel nii tark ja kaval ringi liikus. Miks muidu on inimese hunte nii meeletult hävitanud?

Tänapäeva inimese ja hundi teed ristuvad küllaltki harva, kuid seda meeliülendavam on kohtumine. Metsas ringi uidates satun ma tihti hundijälgedele, mispeale hakkab mõte vabamalt lendama, tahes nagu hundikarjaga kaasa joosta, tunda seda vabadust ja näha kõige metsikumaid paiku. Tavaliselt piirdubki asi jälgede nägemisega, kuid juba see vallandab minus piisava adrenaliini, puhastab pea igapäevamõtetest ja tuletab mulle meelde, et ka mina olen metsiku looduse osa.

Teinekord aga õnnestub näha ka jälgede omanikku. Seda tunnet ei ole võimalik kirjeldada, seda peab ise kogema. Tekib selline natuke abitu tunne, sest on selge, et võim on ju hallivatimehe käes, tema kontrollib olu-

korda, tema teeb valiku metsa silgata. Tegelikult on nii, et kohtumine jõuab alles siis täies mahus päralt, kui see juba lõppenud on. Ma ei väsi kunagi imestamast, kui väga loomad ja linnud inimest kardavad. Seda on väga raske mõista, sest loomadele tähendab inimene tavaliselt surmahirmu, meie ei koge selliseid tundeid oma igapäevaelus.

Hundiga oli teisiti. Hunt vaatas mind oma kurbade silmadega, milles polnud hirmu ega aukartust. Nagu usaldades ennast minu meelevalla. Või oskas ta hoopis minust läbi näha? Saades kohe aru, et mul pole kurje kavatsusi? Hunt on müstiline. Olen kuulnud lugusid, kuidas hundikari on inimese omaks võtnud, lubanud tal koos karjaga joosta, süüa, mängida. Järelikult neil peab mingi inimese «nägemise» võime olema.

Selliseid kogemusi ei saa võrrelda kullaga ega rääkida nende hinna üle. Metsas tasub liikuda, sest seal toimuv võib olla nii sügavamõtteline, et selle üle juureldes võib nii mõnigi õhtupoolik kuluda, mis omakorda tekitab vastupandamatu soovi kohe metsa minna ja kõike uuesti kogeda...



Foto: Sven Žacek

Kaufmann: otsedemokraatia pole



Arni Alandi
arni@elfond.ee

Möödunud aasta viimaseil nädalail külastas Eestit Euroopa üks tuntumaid otsedemokraatia propageerijaid Bruno Kaufmann.

Zürichi ülikoolis politoloogia alal magistrikraadi kaitsnud Kaufmann on teinud kaastööd paljudele Šveitsi ja Saksamaa ajalehtedele. Oma tegelikuks missiooniks peab ta aga hoopis otsedemokraatia tutvustamist. Selleks asutas Kaufmann 2001. aastal Euroopa algatuste ja referendumistituudi, mille juhiks on tänini jäänud. Instituut avaldab mitmes keeles raamatuid ja muid publikatsioone otsedemokraatiast. Lisaks sõidavad instituudi lektorid mööda Euroopat ringi ja peavad otsedemokraatiat tutvustavaid loenguid ning seminare. Ühe sellise ringsõidu käigus Kaufmann Eestisse põikaski. Eestis polnud tal küll kavas ühtegi esinemist, siiski leidis Kaufmann aega otsedemokraatiast huvitatutega kohtuda ja ka Rohelisele Väravale otsedemokraatia olukorrast

pisut pikemalt rääkida.

Otsedemokraatia pole superravim

Esmalt hoiatab Kaufmann, et otsedemokraatia ei ole mingi superravim ühiskonna kõigi hädade vastu. Et otsedemokraatia üldse kujuneda saaks, peab ühiskonnal juba tugev demokraatlik põhi all olema. Õnneks see enamikus Euroopa riikides nõnda ka on. Kui aga ühiskonnas demokraatiast vajaka jääb, sugeneb hädahoht, et võimurid hakkavad otsedemokraatlike protsesse oma huvides suunama. Nii muutuvadki rahva küsitlused ja referendumid plebistsiidideks, ehk ainult pealtnäha korrektseks rahva arvamuse järele küsimuseks. Pealispinna all kasutatakse aga vanu massidega manipuleerimise võtteid.

«Mõistena tuleb praegust otsedemokraatiat eristada antiikmaailma väga radikaalsest demokraatiakäsitlusest, kus inimeste enamus tegeles pidevalt kõigi probleemide lahendamisega» selgitab Kaufmann. «Antiigi käsitluses puudub nimelt otsedemokraatia väga oluline komponent, see on hääletamise saladus. Igaüks näeb, kuidas sa otsustad, mille poolt hääletad. Sel juhul hakkavad inimese valikuid mõjutama teised asjaolud, näiteks töösuhete hierarhia ja inimene pole oma otsustes enam vaba.»

Plebistsiidi ja referendumiga peamine vahe on protseduurireeglite täpses kokkuleppimises. Kui reeglid loigevad, ei osutu referendum kõigi ühiskonnaliikmete vaba tahte väljenduseks,

vaid järjekordseks võimuvahendiks valitsejate käes. Ka ei tohi otsedemokraatia kujuneda enamuse terroriks vähemuse üle, vaid kõigi kodanike vahendiks oma demokraatlike õiguste teostamisel. Selgi puhul on tähtis kehtestada usaldusväärsed reeglid. Kaufmann rõhutab, et otsedemokraatia ei seisne eeskätt isikute, nagu peaministrite, presidentide ja linnapeade vabas valimises, kuigi selline valik käib loomulikult otsedemokraatia juurde.

Demokraatiat ei peaks piirama parlamendiseinad

Olulisem on inimeste osalus poliitilistes protsessides, vahetult seaduste vastuvõtmises rahvahääletuse kaudu. Samuti peab igal inimesel olema õigus püstitada teema, mille üle hääletama hakatakse. Kaufmanni sõnul ei tohi kaasaegne demokraatia olla piiratud parlamendiseintega. Praegu on kodanikud suveräänsed vaid ühel päeval iga nelja aasta tagant. Tõeliselt demokraatlik on olukord, kus kodanikud osalevad otsustusprotsessis kogu aeg.

Tõsiselt otsedemokraatlikust ühiskonnast ollakse Kaufmanni sõnul Euroopas veel kaugel. Näiteks mõnes kohas Saksamaal on küll võimalik rahvaalgatuse korras uusi seaduseelnõusid esitada, kuid algatuse allkirjastamise aeg on piiratud kahe nädalaga. Selle aja jooksul ei jõua inimesed eelnõu sisuga korralikult tutvudagi. Samuti ei soovi inimesed, et neid nähakse algatusele allkirja andmas ning paljud loobuvad

Lühidalt

Põlisrahvas sai jahipidamisõiguse

Austraalia New South Walesi osariigi põlisrahvale anti pidada õigus jahti rahvusparkide territooriumil. Põlisrahval on koguni õigus kasutada jahipidamisel autosid, ainult relvad peavad neil olema traditsioonilised – tulirelva pruukimise õigust põlismaalased ei saanud. Võimuesindajate kinnitusele anti põlisrahvale jahioigus eeskätt selleks, et nad saaksid edaspidi viljeleda oma pärimuslikku elustiili.

Suurt järvistut hakatakse puhastama

USA ja Kanada sõlmisid uue lepingu Suure järvistu puhastamiseks. Lepingu allkirjastanud keskkonnaametnike sõnul on järvistu kõik järved sügavas kriisis ning kogu järvistu puhastamiseks

kulub vähemalt 4-5 miljardit dollarit riigi raha. Keskkonnaspetsialistide kinnitusele on Suurt järvistut ähvardavad ohud võõrliigid, elupaikade häving ning viis erinevat saasteliiki.

Usbekistani saastamine väheneb

Ühe Kesk-Aasia peamise saastaja, Ida-Usbekistanis asuva Almalöki vasesulatustehase juhtkond on lubanud tehasest lähtuvat saastet kiiresti vähendada. Tehase vähemsaastavaks muutmine läheb juhtide kinnitusele maksma 40 miljonit dollarit. Kohalike elanike kinni-



Foto: Scamnik

tusel on õhk saastest teinekord nii paks, et majadest väljumine on täiesti võimatu. Paljusid kohalikke vaevavad õhusaastest tingitud nahahaigused.

Lumeleopard võib välja surra

Üks maailma haruldasemaid loomaliike, Kesk-Aasias elutsev lumeleopard, võib peagi välja surra. Loomaliigi viimane lootuskiir, Usbekistanis, Kasahstanis ja Kõrgõzstanis teostatav lumeleopardiprojekt lõppeb graafiku kohaselt tuleva aasta keskel ning selle jätkamiseks pole seni õnnestunud raha leida. Kui projekti ei jätkata, langevad veel elusolevad lumeleopardid looduskaitseeksperptide kinnitusele salaküttide saagiks. Keskkonnakaitsjate kinnitusele on raha leidmiseks eeskätt vaja riigijuhtide poliitilist tahet.

Greenpeace aitab hiidlaine ohvreid

Keskkonnaorganisatsioon Greenpeace saatis oma kuulsaima laeva Rainbow Warrior koos humanitaarorganisatsiooni Piirideta Arstid (Medecins Sans Frontiers) poolt kogutud humanitaarabiiga teele Indoneesiasse appi hiidlaine ohvreile. Greenpeace'i juhtide sõnul otsustas organisatsioon minna hädalisi aitama, kuigi tegu ei ole humanitaarvaid keskkonnaorganisatsiooniga. Mootorpurjekas Rainbow Warrior hakkab varustust vedama piirkondadesse, kuhu moodsamate laevadega ligi ei pääse.



Foto: Greenpeace



Tankides *ultimat* või *fortist*, pikeneb mootori eluiga, paraneb võimsus ja väheneb kütusekulu. See omakorda tähendab vähem kahjulikke heitgaase ja puhtamat loodust.

Et oleks, kuhu minna. Ka jalgsi.

 **STATOIL**

Koht päikese all

imerohi

seetõttu algatuse toetamisest.

Kaufmanni sõnul vajavad otsedemokraatiat eeskätt suured piirkonnad. Väikestes kohtades võib otsedemokraatia reeglipärane tagamine isegi probleeme tekitada. Näiteks pisikeses Liechtensteinis on otsedemokraatia vahendid olemas, kuid otsedemokraatia ei tööta kuigi hästi. Seda takistab väga tugev sotsiaalne kontroll: igäüks tunneb igäühte ja seega pole inimesed oma otsustes tegelikult vabad.

Kaufmann ei ole nõus laialtlevinud seisukohaga, nagu poleks rahvas poliitiliste otsuste tegemiseks piisavalt kvalifitseeritud. Kaufmanni kinnitusel on rahva vähene arusaamine poliitikast ja ka vähene huvi selle vastu tingitud justnimelt seigast, et nad ei saa ise otsustada.

Kes on Bruno Kaufmann?

Sündinud 1965 Šveitsis. Magistrikraad Zürichi ülikoolist, õppinud veel Uppsala, Göteborgi, Cambridge'i ja Havai ülikoolis. Töötanud ajakirjanikuna paljudes Šveitsi ja Saksamaa päevalehtedes. Toimetanud rootsikeelse artikliloomingu «Demokratins Utmaningar» (1996) ja osalenud kogumike «Frieden mit Europa» (1989) ja «Transnationale Demokratie» (1995) toimetamisel. 2001. aastal asutas Euroopa algatuste ja referendumiinstituudi, mille juhiks on jäänud seniajani. Elab alaliselt Falunis, Rootsis.

Allikas: Arni Alandi

Anzori Barkalaja: handid elavad naftatootmise üle

Toomas Trapido
toomas@elfond.ee

Põlisrahvaste uuri- ja Anzori Barkalaja sõnul saavad Siberi põlisrahvad vaata-mata loodust laastavale naftatootmisele siiski oma eluga kuidagi hakkama.



Kuidas on Sinu kogemuse põhjal naftatootmine mõju-tanud Siberi rahvaste elu-olu ehk milline on nafta hind ko-halike põlisrahvaste jaoks?

Põhiliselt võin rääkida Surguti rajooni põlisrahvaste, idahantide, kogemusest. Kuuekümnendatel leiti selles piirkonnas naftat ning kohe algas ka tööstuse pealetung. Piirkonda kerkisid kiiresti linnad, nagu Surgut, Ljantor, Kogalõm jt.

Kui ma hakkasin alles piirkonnas välitöödel käima, siis oli kultuurišokk hantide hulgas haripunktis. Täielik abitus võimude ja migrantide ees, süvenev (ja võimude poolt soodustatav) alkoholism, enesetapud ja joomase peaga õnnetused, eriti noorte

meeste hulgas, rahvaarvu kiire vähenemine, keelekaotus - need on vaid mõned tunnused, mis võõrale kohe silma torkasid. Oma bakalaureuse-töös ennustasin seetõttu idahantidele väljasuremist juba kahe põlvkonna jooksul, juhul kui ei suudeta leida sobivat toimetulekustrateegiat ning kui tulevikuusu puudumise tõttu kaob elutahe.

Oma magistratöös olen ma õnneks musta stsenaariumit juba korrigeerinud ja doktoritöös katsusin juba väikest viisi leida seoseid hantide ning meie võimaluste vahel anastava globaliseerumise tingimustes. Handid on õppinud kohanema, mistõttu olukord ei tundu enam nii tume ja traagiline. Loomulikult šokeerib nüüdki

lääne inimest keskkonna hoolimatu reostamine ja ressursside arutu raiskamine, aga handid ise on suhteliselt kohanemisvõimelised, eriti need, kellel maa ja jupp metsa veel alles.

Muidugi ei tähenda see, et kõik on korras ja põlisrahvas ei vaja ka edaspidist kaitset kolonisaatorite omavoli vastu.

Kas naftatootmine on saanud handi kultuuri osaks?

Viimastel aastatel on välja kujunenud teatud viisid, kuidas põlisrahvas saab pisutki osa hüvest, mis naftatööstusega tekib. Neile peredele, kellel on oma maad veel alles ja kes jõudsid need registreerida, maksavad naftafirmad maade kasutamise eest kompensatsiooni. Selle eest saavad nad osta mootorkelke, kütust ja toiduaineid. Osa hante saab tööd ka torujuhtmete ülevaatajatena. Eks selle võrra on nafta muutunud hantide eluviisi osaks küll.

Huvitav on ka jälgida, kuidas handid on alid ära kasutama naftatööstuses kasutatavaid materjale. Näiteks punuvad nad oma mõrrad elektriliinide alumiiniumtraadist ning katavad ühepuupaadid torujuhtmete katmiseks mõeldud plastikkilega. Sama kile on hea kate ajutistele aitadele, marjakorvidele jms asendades niimoodi kasetohtu.

Mitmed naftamaardlad ammenduvad juba ka Siberis, mis jääb alles, kas must maa? Kas naftatootmisega kaasnevad muutused on seal pöördumatud?

Küsimus pole ju niivõrd selles, kas nafta puuritakse või mitte, vaid kuidas seda tehakse. Nõukogude ajal kasutusel olnud tehnoloogia reostas leketõttu kohutavalt keskkonda. Ka praegu on mul kahtlus, et tehnoloogia pole just parim, rääkigu «uued ja eesrindlikud» naftafirmad mida tahes. Samuti peaks juba praegu käes olema aeg, mil nõukogudeaegsed torujuhtmed hakkavad ohtlikult harraks muutuma.

Teine aspekt on loodusmaastiku puhapidipööramine. Ohuke mulla- ja samblakiht taastub alles kümnete aastate pärast. Samuti pole keskkonnale eriti kasulik kohalike metsaäri-kate tava raielubade saamiseks ning langi hinna madaldamiseks metsa-alune sammal põlema panna. Mis puutub pöördumatutesse muutustesse, siis laias plaanis usun ma looduse enesetaastusvõimesse isegi pärast seda, kui inimene on enesele ühes suurema osaga loodusest otsa peale teinud.

Pikemalt loe GREENGATE.EE

Arengukoostöö edendamine kuulub iga demokraatliku riigi kohustuste hulka

Riina Kuusik,
Arengukoostöö Ümarlaua koordinaator

Ajal, mil maailma peamised meediakanalid on suunanud oma tähelepanu Aasia tsunami katastroofi tagajärgele, on ehk ka Rohelises Väravas kohane arutleda teemadel, mis esialgselt tunduvad kaugetenä, ent lähemal vaatlusel on meie eluga tihedalt seotud.

Üle neljakümne riigi on kogunud selle artikli kirjutamise ajaks – nädal pärast katastroofi – juba üle 2 miljardi dollari Aasia tsunami ohvrite abistamiseks. Nende hulgas on lubanud Eesti saata kriisipiirkonda päästemeeskonna ning eraldada Rahvusvahelise Punase Risti Komitee poolt miljoni krooni 2005. aasta humanitaar- ja arenguabi vahenditest. Näib, et kriis pole ka Eesti inimesi külmaks jätnud – esimese nädalaga jõudis Eesti Punase Risti kontole 700 000 krooni.

Kõige aeganõudvam ja raskem faas kriisijärgsetes olukordades on aga taas üles ehitada infrastruktuur, taastada inimeste elujärg ja garanteerida kogukondadele iseseisev toimetulek. Kui surnud on kokku loetud ja mahta maetud, esmane humanitaarabi saabunud, inimeste lein leinatud, vaibub meedia tähelepanu ja väsib abistaja. Algab igapäevane raske taastus- ja ülesehitustöö, mis kestab aastaid.

Mis on arengukoostöö?

«Kui maailma riikidel ja rahvastel on üks ühishuvi, mis on kõigile selge ja arusaadav, siis on see humanitaarabi. Keegi ei taha, et inimesed nälgiks,» väidab maailma suurima humanitaarorganisatsiooni WFP, mis toitis

eelmisel aastal 104 miljonit inimest, tegevjuht James Morris.

Abi andmine on nii inimlik ja kuulub iga demokraatliku riigi kohustuste hulka. Lisaks kriisilukordades antavale humanitaarabile annavad rikkamad riigid iga-aastaselt arenguabi vähem arenenud riikidele. Maailma kaubavahetuse, investeringute ja arenguabi mahtu mõõtva Majanduskoostöö ja Arenguabi Organisatsiooni (OECD) raporti andmetel oli ametlik arenguabi (Official Development Aid) maht suurim 1991. aastal, mil see ulatus 70 miljardi dollarini ning hõlmas kõiki- de tööstusriikide sisemajanduse kogutoodangust 0,5%.

1990ndate aastate keskel langes arenguabi madalaimale tasemele, olles 1997. aastal SKTst vaid 0,22%. Viimastel aastatel on ametlik arenguabi püsinud 60 miljardi dollari piires, hõlmates doonorriikide rahvamajanduse kogutoodangust keskmiselt 0,25%.

Suurimaks rahvusvaheliseks doonorriigiks kujunes pärast II maailmasõda USA. Ameerika doonorlust (nagu paljude teistegi oma) on iseloomustanud selgelt poliitilised kaalutlused. Kui 1940ndate aastate lõpus aidi dati peaaesjalikult Lääne-Euroopa riike (Marshalli plaan), siis järgmistel aastakümnetel sai USAle oluliseks piirkonnaks Kagu-Aasia ning 1980ndatel aastatel Lähis-Ida.

Külma sõja lõppedes tärkas paljudes arengumaades lootus, et poliitilistest kaalutlustest vabanenud arenguabi (nn rahu dividend) suundub tõelistele abivajajatele kõige vaesemates riikides. Kuid USA ja teiste doonorriikide poliitiliste huvide orbiiti jäid taas Euroopa riigid, seekord Ida- ja Kesk-Euroopa maad ning Venemaa. ÜRO üleskutses suunata 0,7% sisemajanduse kogutoodan-

gust arengukoostöök on jäänud saavutamata, kui välja arvata Norra, Taani, Luksemburgi, Hollandi ja Rootsi antud abi.

Osa välisabist vahendavad abisaajate- ni rahvusvahelised organisatsioonid. Maailmapank ja ÜRO Arenguprogramm (UNDP) on suurimad multilateraalse arengukoostöö finantseerijad. Maailma Toiduprogramm (WFP) on suurim humanitaarorganisatsioon, mis viimastel aastatel sarnaselt teiste abior- ganisatsioonidega püüab leida doonoreid ka mõjukate moslemiriikide seast. Oluliseks mit- mepoolse arengukoostöö rahastajaks on kujunenud Euroopa Liit, mille kaudu vahendatakse umbes 10% kogu maailma ametlikust arenguabist ning ligi kolmandik ülemaailm- sest humanitaarabist.

Eesti ja arengukoostöö

Eesti kui uue doonorriigi arenguabi maht on piirdunud kaheksa miljoni krooniga möödunud aastal Kuigi väga tühine summa (kuus krooni inimese kohta ja riiklikust kogutoodangust vaid 0,02%), näitab see siiski meie poliitilist valmidust kujundada arengumaa- dele suunatud välispoliitikat ning osaleda multilateraalsetes humanitaarabi program- mides.

Samas kajastuvad meie hetke uuslibera- listlikus poliitikas rahvusvahelise solidaarsuse ja sotsiaalse kohustuse põhimõtted üpris tagasihoidlikult. Samuti napib meil raha ja inimesi, et kujuneda kiiresti arvestatavaks doonorriigiks. Ent huvi rahvusvahelise koostöö vastu saab tulla ühiskonnast endast. Huvitav, osalemine ja vastutus omakorda saavad areneda vaid siis, kui baasteadmised on kättesaadavad.

Eesti ulatas abikäe Lõuna Aasia katastroofis kannatanutele

Lõuna- ja Kagu-Aasia katastroofi järel käivitus maailma ajaloo üks suurimaid humanitaarabiaktsioone, kus ei ole kõrvaltvaatajaks jäänud ka Eesti. Selle üle 150 000 inimelu nõudnud, sadu tuhandeid vigastanud ning miljoneid kodu- tuks jätnud katastroofi tagajärgele leevendamise on Eesti riik praeguseks panustanud mitmel erineval viisil.

Esiteks eraldas välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest 500 000 krooni Rahvusvahelise Punase Risti Föderatsioonile (IFRC), kes oli kriisipiirkonnas üks esimesi aktiivseid abiandjaid. Teiseks lähetas Eesti Pääste- amet ÜRO hindamis- ja koordineerimismeeskonna (UNDAC Team) ekspeditsiooni Indoneesiasse Lääne-Tallinna haigla arsti, Eesti Päästemeeskonna liikme dr. Argo Partsi.

Lisaks otsustas Vabariigi Valitsus möödunud aasta 29. detsembril aset leidnud erakorralisel istungil saata Indo- neesia kriisipiirkonda kahenädalase missioonile viieteist- kümmeliikmelise Eesti päästemeeskonna.

Tegu on esimese korraga, kui Eesti saadab välja oma päästemeeskonna humanitaarkatastroofi tagajärgele lik- videerimiseks. 30. detsembril otsustas siseministeerium saata katastroofipiirkonda Taisse kahenädalase missioonile ka Politsei ameti suurõnnetuste ohvrite identifitseerimise üksus- sest kolm politseiametnikku.

Allikas: Pritt Turk, Välisministeerium

Pikemalt loe GREENGATE.EE

Rohelist Väravat toetab

Arengukoostöö ja põlisrahvaste teemade kajastamist toetab Eesti Välisministeeriumi rahastatav projekt Terveilm.

Ära unusta emale helistada

Kadri Valner,
AEF-i meediatoimetaja

ETV ekraanigraafika ja välireklaamid Tallinnas kutsuvad mullu sügisest naabrile tere ütlemise ning emale helistama. Märtsist alates hakkavad Eesti Raadios kõlama soovitud rääkida kaasa meile olulistest asjadest, märgata naabrit ning olla rohkem koos sõprade ja perega. Tegemist on osaga Avatud Eesti Fondi (AEF) ja Balti-Ameerika Partnerlusprogrammi ettevõtmisest nimega «Helista emale».

Eestlane on skeptiline paljude sõnade suhtes, mis meenutavad talle veel paariteistkümmend aastat tagasi. Mõneti kuulub nende sõnade kilda ka «kodanik». Kui miilits sind ikka «graždaniniks» kutsus, tõmbasid pea õlgade vahele ja ootasid karistust, ehkki enda teada miskit teinud ei olnud. Koolis räägitud «kodanikukohus» võrdus konstitutsiooni lugemise ning paraadidel marssimise ja lipu lehvitamisega.

Ehkki praegu on sõnad «kodanikuühiskond» ja «kodanikualgatus» muutumas vähemasti poliitikute suus lausa moesõnadeks, on vana vastumeelne tegelikult aeglane kaduma. Muidugi, avalikult ei vaidle enam naljalt keegi vastu, et kodanikualgatus peaks olema rohkem ja seda tuleb igati toetada. Ent lihtsalt iseenesest praegusest pigem enesekesksest Eestist hooliv kodanikuühiskond ei sünni.

Kodanikuks olemine pole pelgalt valimine

Kodanikuks olemine ei tähenda pelgalt kord nelja aasta jooksul valimas käimist. Sama tähtis on teha iga päev väikseid asju, mis muudavad elu hoopis elamisväärsemaks. Mis võiks lihtsam olla, kui naabrile tere öelda, aegajalt emale helistada, verd anda ja õhtul perega koos istudes lihtsalt uurida, kuidas kõigil päev läks. Või sõpradega koos puhastada võsa ja istutada

kevad metsa. Märgata ja hoolida. Ja vajadusel ise sõna sekka öelda ning käed külge panna. Erinevatel kodanikeühendustel on seda ju koos lihtsam teha kui igal üksikul eraldi.

«Me ei pea kodanikuks olemisel rääkima ainult Eesti passist ega põhi-seadusest,» selgitas Avatud Eesti Fondi juht Mall Hellam kampaania ideed. «Need lihtsad soovitusel käteveda endas suurt oskust – märgata ja olla hooliv ning kasvada seeläbi heaks kodanikuks. Selleni jõudmiseks on vaja muudatusi inimeste mõtlemises, väärtushinnangutes ja hoiakutes.»



Kümme lihtsat moodust olla hea kodanik:

Räägi oma perega!
Ütle naabrile tere!
Ütle sõna sekka!
Üks hea tegu päevas!
Anna ära oma kasutatud riided!
Mine anna verd!
Aita ehitada külakiike!
Mine puhasta sõpradega võsa!
Õpi selgeks hümmi sõnad!
Helista emale!

Allikas: Avatud Eesti Fond

Vabatahtlik töö kogub populaarsust



Tartu vabatahtlikud valmistavad eelmiste jõulude ajal koos Tartu Kristliku Kodu lastega jõulukaarte. Foto: Laura Kuusk

Sander Silm
sander@greengate.ee

Enamikule päevast-päeva tööd ravavatele eestimaalastele ei tule ehk pähegi, et paljud inimesed võivad heast tahtest mõnda tööd suisa tasuta teha, kusjuures selliste inimeste arv kasvab pidevalt.

Juba neli aastat tegutsenud Tartu

Vabatahtlike Keskuse (TVK) juhatuse liige Tuulike Mänd tõdes, et suhtumises vabatahtliku töö tegemise on toimunud silmaga nähtavad muutused. «Kui me seni oleme rääkinud vabatahtlike kandidaatidega ikka ühekaupa, siis nüüdsest tuleb kandidaadid kolme-neljakesi ette võtta,» rääkis Mänd.

Samuti on mitmed organisatsioonid ära tabanud vabatahtlikus töös peituvad võimalused. Kui neli aastat tagasi korraldas TVK Tartu organisatsioonide teabepäeva, kuidas vabatahtlikke enda huvides rakendada, siis tuli sellele teabepäevale vaid üks inimene. Praegu otsivad erinevad organisatsioonid ja ühingud TVK juba ise üles.

Tegevus seinast sein

Peamiselt tudengkonna hulka kuuluvad Tartu vabatahtlikud on käed külge pannud nii PÕFFi korraldamisel kui olnud abiks laste- ja turvakodudes. Nii on vabatahtlikud käinud kord või paar nädalas Tartu Emajõe Koolis õppivate nägemispuudega lastega jalutamas, saatnud neid muusikakooli või loengusse. Samuti on vabatahtlike hulgas populaarsed erinevad keskkonnaaktiivsed. «Paraku ei ole meie vabatahtlike hulgas populaarne tegeleda vanurite ega puudega inimeste aitamisega,» lisas Mänd.

Euroopa Vabatahtliku Teenistuse programmiga tegelev TVK vabatahtlik Külvi Noor rääkis, et on mitu puhku mõelnud, miks temast on vabatahtlik saanud. «Päris õiget ja täielikku vastust ma pole sellele leidnud,» rääkis nelja aasta pikkuse vabatahtliku kogemusega Noor. «Fakt on aga see, et vabatahtlikul tegevusel on minu senises elus olnud täita väga tähtis roll. Ma ei saa lõpetada maailmas toimuvaid sõdu ja ainuiskuliselt ära hoida looduskatastroofe, aga ma saan teha tegusid, mis parandavad killukese maailmast.»

Mis motiveerib aga inimesi oma vabast ajast teisi aitama? Tuulike Mändi sõnul on motivatsioon iga inimese puhul erinev. «Ainult puhtast altruismist seda ei tehta,» selgitas Mänd. «Mõni soovib siin leida uusi kontakte ja luua seeläbi nn sotsiaalset kapitali, kuid paljud teevad seda uue kogemuse omandami-

Kaitsealade haldusreform on muutumas demokraatia proovikiviks

Silvia Lotman
silvia@greengate.ee

29. detsember 2004, Matsalu Rahvuspargi keskus. Algamas on kaitsealade haldusreformi ümarlaue ja korraldava komisjoni koostamine. Looduskaitse eksperti kogunevad seminarisaali ja Keskkonnaministeeriumi asekantsler Olav Etverk manab seinale koosoleku kava. Kavast on näha, et plaanis on asekantsleri, abiministri ja projektijuhi ettekanded ning aruteluks on planeeritud kõigest pool tundi. Oma avakõnes rõhutab abiminister Olavi Tammemägi, et ekspertide ja ministeeriumi vahel peaks olema rohkem usaldust.

Arutelu puhkele enne, kui päevakavaliselt ette nähtud, sest kaitsealade töötajatel on siiski palju südamele, millest nad on siia rääkima tulnud. Juba teist aastat kestab arutelu võimaliku kaitsealade haldusreformi üle, looduskaitsejad leiavad, et olukorda on võimalik parandada vaid iseseisva loo-

dukaitseameti loomisega. Samas on kogu viimase aasta jooksul tulnud tegeleda hoopis sellega, et looduskaitsealad RMK või mõne muu asutusega kokku ei liidetak ja olukorda veelgi hullemaks ei muudetak. Seoses Natura 2000 võrgustiku loomisega on Eestis looduskaitsealadele lisandunud uusi alasid, mille kaitse tuleb planeerida ja ellu viia, senine süsteem ei suuda lisandunud ülesandeid piisava põhjalikkusega täita.

Aasta tagasi samal teemal artiklit kirjutades helistasin projektijuht Andres Onemarile, kes rõhutas, et kõik on veel lahtine ja kutsutakse kokku hulk eksperte, kelle arvamuse põhjal minister otsuse teeb. Kutsutigi kokku korraldava komisjon, temaatilised töörühmad ning ümarlaud, protsessi kaasati nii keskkonnaorganisatsioon, keskkonnateenistus, kaitsealad kui ka teisi asutusi. Kokkukutsutud pidid palgatud konsultandi käe all hakama maalima uue organisatsiooni vi-

siooni ja missiooni, seejärel joonistati geograafilised piirkonnad, kaardistati kaitsealade tegevusi ja analüüsiti võimalikke haldusmudeleid. Kõike seda tegid inimesed oma vabast ajast ning oma eelarvest, siiras usus, et tänu sellele tegevusele hakkab looduskaitse paremini tööle.

Suvi tõi segadused

Suvel ilmusid protsessi aga uued tuuled: ära jäi korraldava komisjoni planeeritud koosolek ning moodustati lähteülesande väliselt uus töörühm, mille tööst enamikel projektiosalistel igasugune info puudus. Sügisel lahkus oma ametipostilt ministeeriumi looduskaitseosakonna juhataja Hanno Zingel ning segased ajad ministeeriumis läksid veel segasemaks. Samal ajal algatati ka riikliku looduskaitse arengukava protsess, mille haakumine haldusreformiga on senini üsna pealiskaudne.

Olavi Tammemäe räägib aastalõpu-

koosolekul korduvalt suurema usalduse vajadusest: «Milleks kahtlustada üksteist salaplaanides, me pole ju keegi ametis selleks, et loodusele midagi halba teha!» Samas rõhutatakse seda, et otsuse kaitsealade haldusmudeli osas teeb siiski ministeerium iseseisvalt. Küsimusele, et kes see umbisikuline ministeerium siis ikkagi on, peab abiminister möönma, et tegelikult on looduskaitsealade haldamismudeli otsustamise puhul tegu keskkonnaministri poliitilise otsusega ning komisjonid ja ümarlaud saavad teha vaid omapoolseid soovitusi. Küsimus, kas minister omakorda eksperte usaldab, on lahtine.

Asi kisub seriaaliks

Kaitsealade haldusreformi projektijuht Andres Onemar tuleb koosolekul välja ettepanekuga, et tööd tuleks jätkata vaatamata haldusmudeli otsuse puudumisele: «Teame, et projekti lähteülesandes ette nähtud tegevustest on

osa tegemata. Mõned otsused ei ole tänaseks küpsenud. Niikaua, kui need komistuskivid saavad kõrvaldatud, tuleks oma tööd edasi teha. Kuna minul puudus info selle kohta, millal need komistuskivid kõrvaldatakse, tegingi selle ettepaneku, et peaksime tööga jätkama töörühmade kaudu.» Niisiis tullakse välja järjekordse töörühmade moodustamise ideega, kus inimesed saaksid jälle arutada probleeme ja nende lahendusi, kuid kus ei pakuta kindlust, et leitavad lahendused ka kunagi ellu viiakse.

Kogu protsess hakkab kurbnaljakalt meenutama seriaali «Jah, härra minister», kus ministeerium püüab neile mittesobilike lahenduste puhul probleemi sisuliselt arutamist töörühmade moodustamisega edasi lükata ning lõpuks lämmatada. Kas ministri lõplik otsus kaitsealade valitsemise kohta on rohkem mõjutatud kaasatud ühiskondlike partnerite arvamusest või poliitilistest mängudest, seda näitab aeg.

se eesmärgil.»

Külvi Noor sõnas, et tema motivatsioon on ajapikku muutunud. Kui algul oli selleks lihtsalt soov «head teha», siis praegu annab see võimaluse end arendada ja mõttekaaslastega suhelda.

Eestis vabatahtlikke kasutavad organisatsioonid tunnevad aga järjest enam puudust sellest, et seadused paneks paika vabatahtlikkuse mõiste. «Vabatahtlike tegevust pole defineeritud, kuid iga tasuta töö pole vabatahtlik tegevus,» rõhutas Tuulike Mänd.

Võimalik liituda listiga

Tartu Vabatahtlike Keskus tegelebki lisaks vabatahtlike töö koordineerimisele ka üleriigilise arendustööga, mille üks väljund on seadusloomes kaasalöömine. Samuti käivitas TVK 2002. aastal üle-eestilise vabatahtlikule tööle pühendatud infolisti Volnet, mille eesmärk on vahendada informatsiooni aktsioonide, ürituste ja seadusandluse kohta ning kus saab läbi viia ka partneri otsinguid.

Listiga liitumiseks tuleb saata meil aadressil info@vabatahtlikud.ee, samuti saavad vabatahtlikust tööst huvitatud lisainfot Tartu Vabatahtlike Keskuse kodulehel <http://www.vabatahtlikud.ee>.

Kaheksa nõuannet vabatahtlikuks hakkamisel

- Leia endale olulised tegevusalad ja organisatsioonid
- Mõtle järele, milliseid oskusi on sinul pakkuda
- Äkki sa tahaksid õppida hoopis midagi uut?
- Pea silmas ka enda eesmärke
- Ära koorma oma päevaplaani üle
- Mõtle vabatahtlikule tööle koos perekonna või sõpruskonnaga
- Äkki leiad võimaluse virtuaalseks vabatahtlikuks tööks läbi interneti ja e-maili
- Ära unusta vabatahtliku töö juures südamehäält ja huumorimeelt

Allikas: Independent Sector



Eestimaa Looduse Fondil tuleb sünnipäev!

1. veebruaril saab Eestimaa Looduse Fond 14 aastaseks.

Seoses tähtpäevaga korraldab ELF Tallinnas 31. jaanuaril ja Tartus 1. veebruaril organisatsiooni tegevust kajastavaid üritusi. Tartus antakse kätte ka Noore Looduskaitse auhind.

Täpsem teave ELF-i kodulehel www.elfond.ee alates jaanuari kolmandast nädalast.

Lisateave tel. 7 428 443

Allar Jõks: valitsejad tunnustavad kodanikuühiskonda Eestis vaid sõnades

Sander Silm,
Toomas Trapido,
Roheline Värav

Õiguskantsler Allar Jõks on seda meelt, et kodanikuühiskonna areng on Eestis viimastel aastatel toppama jäänud.

Olete alates 2002. aastast seisnud valimisliitude eest. Miks Te seda teete, miks on valimisliidud sedavõrd tähtsad?

Tegemist on väga tõsise õigusliku küsimusega, mida me mõistame demokraatia all ning kas valimisliitude keelustamine on demokraatia põhimõttega kooskõlas või mitte. Põhjus, miks mina valimisliitude eest seisan, on sama, miks teie seisate roheliste väärtuste eest. Minu hinnangul on valimisliidud kohalikul tasandil osalusdemokraatia üks vorme ning kohaliku tasandi valimistel peavad saama osa võtta kõik huvigrupid, sõltumata sellest, kas nad on erakonnastunud või mitte. Õigus valida ja valitud saada on üks põhiseaduslikke õigusi. Minu jaoks on see niivõrd loomulik, et valimistel ei tohi kedagi kõrvale jätta. Rahvas on ju kõrgema võimu kandja ja rahvast tuleb usaldada. Samas leiab Riigikogu enamus, et inimesi tuleb kaitsta halbade valikute eest, et nad ei valiks inimesi, kes ei suuda kanda poliitilist vastutust. Mina arvan aga, et kui kellegi eest tuleks valijaid kaitsta, siis hoopis nende poliitikute eest, kes ei suuda pidada oma lubadusi.

Kui valimisliidud kaovad ning samas on uue erakonna loomiseks vaja vähemalt 1000 liiget, kas see ei tähenda, et erakonnaväliselt polegi meil võimalik enam poliitikas osaleda?

Jah, Eestis on küllaltki raske olla väljaspool erakonda poliitiliselt aktiivne. On ju erakonda luua Eestis tunduvalt raskem kui ülejäänud Euroopas. Kui siia lisada veel fakt, et erakondade maine on Eestis väga madal, siis jõuame selleni, et valimistel väheneb osalemise aktiivsus. Kui inimesed ei saa valida valimisliitude poolt, üksikkandidaadi poolt aga üldjuhul pole mõtet häält anda, siis jääbki ainult võimalus valida erakonda. Paraku ei meeldi see võimalus paljudele valijatele. Seetõttu võib järgmistel kohalikel valimistel prognoosida valimisaktiivsuse langust. Samas pole Eesti erakonnad mingid massiparteid, mistõttu rääkimine ainult erakondlikest valimistest on vastutustundetu. Ei saa kahe silma vahele jätta ka teiste riikide praktikad. Euroopas on vaid kolm-neli riiki, kus kohalikel valimistel on lubatud kandideerida ainult erakondadel. Nendes riikides pole aga kohalikud omavalitsused võrreldavad oma suuruse poolest meie omadega. Samas on erakonna loomise tingimused neis riikides tunduvalt kergemad, kohati pole vaja erakonna moodustamiseks isegi liikmete miinimumarvu. Terves



Õiguskantsler Allar Jõksi hinnangul on koostöö riigi ja kolmanda sektori vahel paljuski formaalne. Foto: Sander Silm

Euroopas ei nähta valimisliitudes ohtu demokraatiale. Mis on siis Eesti demokraatia omapära, et valimisliidud meil demokraatiale ohtu kujutavad? Ma ei ole sellest aru saanud.

Kas see pole tagasisamm kodanikuühiskonna arengus?

Kindlasti on valimisliitude keelustamine märk sellest, et kodanikuühiskonda tunnustatakse meil valitsejate tasandil sõnades, mitte tegudes. On olemas statistika, mis näitab, et naised on kohalikel valimistel edukad olnud eelkõige seeläbi, et nad on kandideerinud erinevates ühendustes nagu näiteks naisliitudes. Valimisliidus on neil võimalik paremini jõuda volikokku kui erakonna ridades, sest erakonna nimekirja pannakse kokku teiste põhimõtete alusel. Seega on valimisliitude kaotamine kodanikuühiskonna seisukohalt murettekitav. Täpselt samamoodi on rohelise maailmavaate kandjatel kohalikel valimistel väga raske edu saavutada, kuna neil pole ju oma erakonda.

Kas Te jagate mu tunnet, et kodanikuühiskonna areng Eestis on viimastel aastatel tagasi läinud?

Ma ei julgeks öelda, et oleme tagasi läinud, kuid me pole ka eriti jõudsalt edasi astunud. Kodanikuühiskonna kontseptsioon võeti vastu 2002. aasta lõpus ja see oli väga hea startidipositsioon, kuid pärast seda pole areng enam väga kiire olnud. Valitse-

riigivõimu esindajaga, siis on võimalus osaleda otsustusprotsessis. Seega on koostöö pigem vormiline kui sisuline. Teisalt on minul kui õiguskantsleril aeg-ajalt väga raske otsustada, kellega koostööd teha, kes on näiteks ühes või teises valdkonnas need, kes esindavad huvigrupi huve. Teinekord on neid niipalju, et pole võimalik kindlaks määrata, kes keda esindab ja pahatihti on ühe huvigrupi erinevate esindajate seisukohad vastukäivad. Ja ega ka mittetulundusühingute register ei anna alati kõige paremat teavet, kellega läbirääkimisi pidada.

Kuidas siis soodustada sisulist dialoogi?

Mul ei ole sellel alal häid mõtteid. Mida võiks teha, oleks see, et peaks korrastama riigi ja kolmanda sektori vahelise koostöö aluseid. Ma olen kaugel arvamusest, et koostöö ja kolmanda sektori arvamuse arvestamine tuleks seadustesse kohustusena sisse kirjutada - see võib jääda sellegipoolest formaalseks, kuid teatud korrastamist on siin ikkagi vaja. Samas, kui võimalolijatel napib tahet kolmanda sektori esindajatega suhelda, siis ei aita siin muu kui uued valimised. Kui tuleb uus parlament, uued inimesed, siis võib-olla läheb koostöö paremaks. Nõrk koostöö kolmanda sektori ja riigi vahel on vaid üks probleem, teine probleem seisneb selles, et vaatamata valimiseelsetele lubadustele puudub sisuline koostöö ka parlamendis. Seni kuni seal sõidetakse üksteisest teerulliga üle, on vähe lootust, et riigi ja kolmanda sektori koostöö läheb ülesmäge.

Üks küsimus on ka rahas. Paljud MTÜ-d on kurtunud riigipoolse ebaõiglase rahajagamise üle. Mida soovitate siinkohal teha?

Mul on väga raske seda kommenteerida, kuna ma pole rahajagamisega seotud probleemidega kokku puutunud. Minu jaoks oleks probleem siis, kui rahajagamise mehhanism oleks läbipaistmatu ning mitte headest tavadest kantud. Ehk kõik võib olla seaduslik, kuid see ei vasta eetika ja headele kommetele. Sellisel juhul ei ole see seadus kooskõlas põhi-seadusega, kui ta ei ole kooskõlas kõrgemate väärtustega nagu ausus, läbipaistvus jne. Sellisel juhul tuleb rahajagamise reeglid läbi vaadata.

Ja lõpetuseks, kui palju peaks riik peaks arvestama loodusseadustega?

Riik, nagu me kõik, peab loomulikult arvestama loodusseadustega. (Mülgab) Kord korvpalli mängides ei arvestanud ma Maa külgetõmbejõuga ning selle eiramine tõi mulle kaasa pikaajalise sporditrauma. Ja seda vaatamata, et õiguskantsleri puutumust kaitseb põhiseadus.

Pikemalt loe
GREENGATE.EE

Rohelist Väravat toetab

Balti - Ameerika
Partnerlusprogramm



Eestis on küllaltki raske olla väljaspool erakonda poliitiliselt aktiivne.



Allar Jõks
õiguskantsler

jad, riigivõimu esindajad ei ole Eesti seaduste järgi üldjuhul kohustatud kuulama kolmanda sektori arvamust, mistõttu on koostöö riigi ja kolmanda sektori vahel tihtipeale formaalne: saadetakse üks eelnõu, mille kohta küsitakse arvamust, kuid samas antakse väga vähe aega arvamuse koostamiseks või siis ei arvestatagi sellega. Koostöö riigi ja kolmanda sektori vahel põhineb tihtipeale isiklikel tutvustel, kui ollakse tuttav mõne

Loodust aitab säästa teadlik tarbimine

Ylle Rajasaar, Sander Silm
Roheline Värav

Teadliku tarbimise aluseks on ennekõike mõistlik mõtteviis ning selle kokkuvõtteks võiks parafraseerida tuntud kõnekäändu: Tarbin nii palju kui vajalik, aga nii vähe kui võimalik.

Supermarket kord nädalas, kodupoodi jalgsi

Alljärgnev soovitus on pärit Kaalu jälgijatel – enne kui poodi lähed, tee valmis täpne ostunimekiri ning püüa sellest mitte kõrvale kalduda. 2/3 ostudest on impulssostud, ehk teisisõnu oleme kaubakülluses ahvatluste ees kaitsetud. Täpne ostunimekiri aitab nõrgemad hädast, piirab mõttetut kulutamist ning lõppkokkuvõttes mõjub positiivselt rahakotile.

Supermarketisse minnakse enamasti autoga, seepärast oleks mõistlik nädala ostud korraga ära teha – selles juhul on põhjendatud ka väide, et suurest poest on odavam osta. Igapäevased ostud võiks teha kodupoest ja ikka jalgsi või jalgrattaga. Väikesel poel on täita tähtis roll kohaliku kogukonna uudisteagentuurina, toetagem siis väikepoodi.

Oled see, mida sööd

Kuldne reegel ütleb, et mõistlik on süüa seda toitu, mis kasvab kodu lähe-

dal – seega peaksime ostukorvi tõstma võimalikult rohkem kodumaisest toorainest valmistatud tooteid. Lisaks sellele, et toit, mida sööme, peaks olema omamaine, võiks ta olla ka valmistatud loodussõbralikult – näiteks ei ole taimede kasvatamisel kasutatud mineraalväetisi ega tõrjemürke.

Neid tooteid aitab kauplustes ära tunda spetsiaalne «ökomärgis», Eestis on käibel väga mitmed sellised märgised. Tarbijale on tuttavad omamaised pääsukese- ja ristikeinalemärk, aga alati tasub enne ostmist põhjalikumalt tutvuda toote kirjeldusega. Märgistega saab lähemalt tutvuda Eesti Rohelise Liikumise kodulehel http://www.roheline.ee/consumption/loodussobralik_okomargid.doc

Poodi minnes oma kott ja karp kaasa!

Enne poodi sisenemist kontrollige, kas võtsite poest ostetavate kaupade jaoks kaasa oma tekstiilkoti või kord juba kasutatud kilekoti. Tekstiilkotte müüakse suuremates kaubanduskeskustes, nende pealtnäha kallim hind teenib ennast pika kasutusajaga tagasi. Ainus häda on see, et tekstiilkotid kipuvad pesus kokku tõmbuma – seepärast võiks soovitada lustaka koti ise õblemist eelnevalt niisutatud või kulutatud kangast. Näpunäiteid selleks saab Tallinnas näiteks taaskasutuskuse käsitöökojast.

Valmistoidu pakkimine on teh-

tud meile liigagi mugavaks, mistõttu ei kipu me mõtlema, kust pakendid pärit on, mida nende tootmiseks kasutatakse ja kas saaks ehk kasinamalt läbi ajada.

Paraku valmistatakse valmistoidupakendeis kasutatavat plasti ja kile ikka sellest samast naftast, mille peatsest lõppemisest viimasel ajal palju räägitud on. Mõlemat saab teha ka maagaasist, kuid gaasivarudki pole piiramatud. Poodides pakitakse mitmed toiduained plastkarpidesse, mida pärast korralikku puhtakspesemist on võimalik mitmeid kordi uuesti kasutada. Väikesed plastkarbid on asendamatud abilised ka näiteks marjade sügavkülmutamisel.

Kui võimalik, tasuks vältida topelpakendamist – tihti seob müüja plastkarbile ümber veel õhukese kilekoti, et vältida karbi sisu välja voolamist. Pii-sab, kui müüjale sõbralikult öelda, et te lisakotti ei soovi.

Topelpakendatud asjade puhul võite kassas küsida luba ülemäärase pakendi kaupluse jätmiseks – näiteks kingade puhul küsivad müüjad, kas soovite karpi või mitte.

Üks võimalus keskkonnateadlikumaks käitumiseks on veel – ostetud kaubad võib pakkida pappkasti, mida suuremates poodides tihti leidub. Küsige abi müügisala teenindajalt!

Eelista pudeliveele kaevu- või kraanivett



Keskkonnakaitse-eksperdid jälgivad murelikult muidu roheline ilmavaatega inimeste hulgas levivat suundumust eelistada kraaniveele pudelivett. Ekspertide kinnitusele ei tekita vee pude-

leisse villimine mitte üksnes veevärgi käigushoidmisest suuremat keskkonnakoormust – ka jutud pudelivee «tervislikkusest» võrreldes kraaniveega on tugevasti ülepingutatud. Keskkonnakaitse asjatundjad soovivad loodussõbraliku mõtellaadiga inimestel juua kraanivett – kui just kaevuvett või värsket allikavett saada pole.

Maailma Looduse Fond (WWF) tuletab veetarbijatele taas meelde 2001. aastal tehtud uurimust, mille põhjal puuduvad pudeliveel tegelikult igasugused eelised kraanivee ees, kujutus eelistest on reklaami abil kunstlikult tekitatud.

WWFi andmeil liigub üle riigipiiri igal aastal 22 miljonit tonni pudelivett. Seega soodustab pudelivee tarbimine mõttetut raiskamist – veevärgivesi tarbitakse reeglina selle ammutamise kohale suhteliselt lähedal. Samuti kulutatakse pudelivee jahutamisele palju elektrienergiat. Igale aastal kasutatakse veepudelite tootmiseks 1,5 miljonit tonni plastikut.

Sinu jaoks mittevajalikud asjad saavad uue elu...

...kui viid nad taaskasutuskeskusesse. Kontrolli, et riideesemed ja jalanõud oleksid puhtad ja korralikud ning majapidamistarbed purunemiskindlalt pakitud. Taaskasutuskeskus võtab vastu ka kasutamiskõlblikku mööblit ning aitab lõppladestusse toimetada vanad külmkapid ja telekad. Tallinna taaskasutuskeskus asub Paide tn.7 ja on avatud kolmapäevast laupäevani pärastlõunal.



Ütle kaupmehele, et sa ei soovi trükitud reklaami

Postkasti ummistavatest reklaamlehtedest, mida Tallinnas kuu jooksul kuuni 2 kilo kasti kohta koguneb, on võimalik vabaneda, kui asetada postkastile vastav kleeps teatega, et te ei soovi postkasti reklaami. Halvemal juhul tuleb lisaks helistada postkontorisse ja neid oma soovist teavitada.

Kriitpaberil ostukäske räuskavale kaupmehele võiks samuti helistada ja soovitada tal edaspidi trükkida (kui see on hädavajalik) oma teadaanded taaskasutatud paberile.

Eelmisel aastal tegi üks nutikas loodusesõber ettepaneku trükkida ostu-ahvatlused WC-paberi rullile – lugemist jätkuks kauemaks ning paber ei läheks raisku.

Ajalehti loe internetis

Kui loed pidevalt ajalehti interneti vahendusel, siis jääb alles nii mõnigi metsatukk. 0,45 kg ajalehepaberi tootmiseks kulub 1,5 kg puitu. Iseasi, kui ajaleht oleks trükitud keskkonnasõbralikule paberile. Tähendab ju iga tonn taaskasutatud paberit, et säästame 17 puud, 4100 kW energiat ja 26,3 liitrit vett. Lisaks jääb ära ka 27 kilogrammi heitmete sattumine õhku ja ligikaudu 3 kuupmeetri prahi vedamine prügimäele.

Rohelist Väravat toetab

RAGN SELLS

Roheline ring

EESTI POST POST

Aitame raamatust röömu tunda

Bookmill

TRÜKIKODA

Nõustatus- ja kujunduskeskused • trüki- ja kõbetööd

www.bookmill.ee

Teguri 39, 50107, Tartu • Tel.: 7420718
e-mail: abo@bookmill.ee

TOOTED EESTI LOODUSEST

VIPIST

Mändmetsa tee 17, 12511 Tallinn
Tel: 6544229, fax: 6544164
www.vipis.ee, vipis@vipis.ee

Võite leida vihkid sootud looduslikest õlidest, vahast ja kurguvalu

MINA TILGAD
TARUVAL SAIALILL
YHTELE KÕHA SIIRUP

LOODUS ON PÕNEV, TULE JA AVASTA!

Toeta loodusharkidest loodusteades number 12557

Peal loodustead, loodustead, loodustead

Lisateinfot leiad Eesti Looduse Fondi kodulehelt www.elfond.ee

KÕIKIDULT MOBILILISULT
või 12557

ELF

märka mind

plidista mind

tunne mind

kuula mind

vaata mind

olen liias

TELE2

Delfi

ROHILINE VÄRAV

Roheline värav